

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	II
กิตติกรรมประกาศ	III
สารบัญ	IV
สารบัญตาราง	IX
สารบัญรูปภาพ	X
บทที่	
1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	13
3. ขอบเขตของการวิจัย	13
4. กรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานของการวิจัย.....	15
5. คำถามการวิจัย.....	17
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	18
7. คำนิยามศัพท์เฉพาะ	18
2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้อง	21
1.1 แนวคิดการเวนคืนที่ดิน	21
1.2 แนวคิดการวางแผนผังพัฒนาพื้นที่.....	25
1.3 ทฤษฎีการบริหารข้อขัดแย้ง	29
1.4 หลักการวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น	31
1.5 หลักการพัฒนาชุมชน.....	33
1.6 หลักการประเมินผลกระทบทางสังคมและมีส่วนร่วมของประชาชน ..	37
1.7 หลักการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ	43

บทที่

หน้า

1.8 หลักการวางแผนงานโยกย้ายถิ่นฐานประชาชน (RAP) จากการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่	47
2. แนวคิดการพัฒนาประเทศไทย	52
2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	52
2.2 แผนบูรณาการด้านพลังงานระยะยาวของประเทศไทย (พ.ศ. 2558-2579)	59
2.3 นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทยแลนด์ 4.0.....	62
3. แผนพัฒนา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	64
3.1 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	64
3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สปป.ลาว.....	68
3.3 แผนพัฒนาเป็นแหล่งพลังงานไฟฟ้าในอาเซียนของ สปป. ลาว.....	70
3.4 กฎระเบียบว่าด้วยการค้าและการลงทุน ใน สปป.ลาว.....	71
3.5 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Decree on Environmental Impact Assessment) สำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับเลขที่ 112/สำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 สปป.ลาว.....	76
3.6 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการทดแทนค่าเสียหายและการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนจากการพัฒนาโครงการ (Decree on Compensation and Resettlement of People Affected by Development Projects) ฉบับเลขที่ 192/สำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 สปป.ลาว..	80
3.7 ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการจัดตั้งปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการทดแทนค่าเสียหายและการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนจากโครงการพัฒนา (Regulations for Implementing Decree on Compensation and Resettlement of People Affected by Development Projects) ฉบับเลขที่ 2432/องค์การทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 สปป.ลาว	85

บทที่

หน้า

3.8 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยมาตรฐานความยากจนและการพัฒนา (Decree on Poverty and Development Criteria) ฉบับเลขที่ 285/ สำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2552 สปป.ลาว.....	101
4. โครงการไฟฟ้าหงสา และข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	105
4.1 โครงการไฟฟ้าหงสา.....	105
4.2 ข้อกำหนดว่าด้วยนโยบายการโยกย้ายถิ่นฐานชุมชนและพื้นที่ผู้ชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนที่โยกย้ายจากโครงการไฟฟ้าหงสา แขวงไซยะบูลี ฉบับเลขที่ 180/แขวงไซยะบูลี ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 สปป. ลาว.....	108
4.3 ข้อกำหนดว่าด้วยการแต่งตั้งและการดำเนินงานของหน่วยงานบริหาร จัดการโยกย้ายถิ่นฐานชุมชน และพื้นที่ผู้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ที่ย้ายจากโครงการไฟฟ้าหงสา แขวงไซยะบูลี ฉบับเลขที่ 890/ แขวงไซยะบูลี ลงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2554 สปป.ลาว.....	118
5. ประเด็นศึกษาเพื่อการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการ	125
3 วิธีวิทยาการวิจัย.....	126
1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)	126
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview).....	130
2.1 ประชากรสัมภาษณ์	130
2.2 ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก	131
3. การระดมความคิดเห็นด้วยการสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus group discussion)	132
3.1 ประชากรสนทนา.....	132
3.2 ประเด็นสนทนา	132
3.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน	133
4. พื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล	133
5. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	134
6. วิธีการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชน	134

บทที่

หน้า

4	องค์ประกอบการบริหารจัดการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนเพื่อตั้งโครงการ โรงไฟฟ้าขนาดใหญ่.....	136
	1. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โครงการ (Disclosure of Project Information)	137
	2. การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย (Public Participation).....	141
	3. การโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนเพื่อการพัฒนา (Resettlement for Development Project)	144
	3.1 การเวนคืนที่ดินและการชดเชยค่าเสียหาย (Land Accquition and Compensation).....	145
	3.2 การพัฒนาพื้นที่รองรับการ โยกย้ายถิ่นฐาน (Development of Resettlement Site).....	155
	3.3 การขนย้ายบ้านเรือนทรัพย์สินและให้ความช่วยเหลือในระยะข้ามผ่าน (Physical Relocation and Transitional Support)	162
	4. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Greviance Redress)	166
	5. ระบบการจัดการฐานข้อมูลของผู้ได้รับผลกระทบ (Database Management)	171
	6. การฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่และส่งเสริมอาชีพทางเลือก (Rehabilitation and Livelihoods Restoration)	173
	6.1 การส่งเสริมปลูกยางพารา ไม้ผล และปลูกพืชแซมในพื้นที่ทำการผลิต ใหม่ (New Farmland).....	178
	6.2 การพัฒนาพื้นที่เลี้ยงสัตว์และส่งเสริมอาชีพเลี้ยงสัตว์ (Livestock)	180
	6.3 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกในพื้นที่บ้านหลังใหม่ (Home Plot) หมู่บ้าน โยกย้ายจัดสรร.....	181
	6.4 การเข้าถึงกลไกตลาดและจัดตั้งสหกรณ์ (Accessing to Market and Cooperatives).....	182
	6.5 การจัดจ้างแรงงานของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบที่โยกย้ายถิ่น (PAP1)....	184
	7. การติดตามและประเมินผลการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ภายหลังการโยกย้าย (Monitoring and Evaluation of Quality of Life – Post Resettlement)	188

บทที่

หน้า

5	รูปแบบการบริหารจัดการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนที่ดีเพื่อตั้งโครงการ โรงไฟฟ้าขนาดใหญ่.....	196
	1. การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนที่ดี	198
	1.1 การเปิดเผยข้อมูลโครงการและการมีส่วนร่วมของประชาชน (Disclosure of Project Information and People Participation).....	198
	1.2 การเวนคืนที่ดินและการชดเชย (Land Acquisition and Compensation)	200
	1.3 การพัฒนาพื้นที่โยกย้ายจัดสรร (Development of Resettlement Site)..	204
	1.4 การขนย้ายบ้านเรือนทรัพย์สินและให้ความช่วยเหลือในระยะข้ามผ่าน (Physical Relocation and Transitional Support)	206
	1.5 กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Grievance Redress)	208
	1.6 การฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่และส่งเสริมอาชีพทางเลือก (Rehabilitation and Livelihoods Restoration).....	210
	1.7 การติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายหลังการโยกย้าย ถิ่นฐาน (Monitoring and Evaluation of Quality of Lives – Post Resettlement)	212
	1.8 ระบบการจัดการฐานข้อมูลของผู้ได้รับผลกระทบ (Project Affected Persons Database Management)	214
	2. แผนภูมิรูปแบบการบริหารจัดการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนที่ดี.....	215
6	สรุปอภิปรายผล และเสนอแนะ.....	219
	1. สรุปและอภิปรายผล	219
	2. ข้อเสนอแนะ	224
	3. ข้อเสนอแนะประเด็นวิจัยต่อไป	226
	บรรณานุกรม	228
	ภาคผนวก	233
	ภาคผนวก ก. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)	234
	ภาคผนวก ข. การรับฟังความคิดเห็น (Hearing).....	239
	ประวัติผู้วิจัย.....	243

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	การเปรียบเทียบชุมชนชนบทและชุมชนเมือง	26
2.2	ค่าพยากรณ์ความต้องการพลังงานไฟฟ้าในช่วงปี พ.ศ. 2561-2580.	61
2.3	วงจรการพัฒนาโครงการและกระบวนการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชน	86
4.1	ความพึงพอใจของการมีส่วนร่วมในการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชน.	143
4.2	การติดตามการจัดจ้างงานของผู้ได้รับผลกระทบภายหลังการโยกย้าย ถิ่นฐานสำเร็จ (กลางปี พ.ศ. 2555 – ไตรมาสที่ 1/2562).....	186
4.3	แสดงเส้นความยากจน รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนก่อนการโยกย้าย ถิ่นฐาน และรายได้เป้าหมายร้อยละ 150 (ปี พ.ศ. 2565 และระหว่าง ปี พ.ศ. 2555-2561)	189

สารบัญรูปภาพ

ภาพประกอบที่		หน้า
1.1	โรงไฟฟ้าถ่านหินที่เมืองหงสา แขวงไชยบุรี สปป. ลาว	7
1.2	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	16
2.1	ที่ตั้งและเส้นทางไปโครงการไฟฟ้าหงสา เมืองหงสา แขวงไชยบุรี สปป.ลาว.....	105
2.2	องค์ประกอบโครงการไฟฟ้าหงสา เมืองหงสา แขวงไชยบุรี สปป.ลาว.....	107
4.1	กระบวนการเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการ ประชุมรับฟังความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านโยกย้าย จัดสรร ก่อนการก่อสร้างโครงการ ในปี พ.ศ. 2549	141
4.2	ประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจในขั้นตอนการเวนคืนที่ดินทรัพย์สินและ อัตรการชดเชย พร้อมทั้งชี้แจงในข้อกำหนด (Entitlement Matrix) ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับเมือง และเก็บข้อมูลที่ดิน และทรัพย์สิน ในปี พ.ศ. 2550.....	150
4.3	แบบฟอร์มชดเชยของผู้ได้รับผลกระทบที่ยอมรับในมูลค่าการ ชดเชยจากการเวนคืนที่ดินทรัพย์สินและสิ่งปลูกสร้างที่เสียหาย	152
4.4	แผนที่จัดสรรพื้นที่ดินปลูกสร้างสำหรับที่อยู่อาศัยให้กับกลุ่มผู้ได้รับ ผลกระทบที่โยกย้ายครอบครัวละ 450 ตารางเมตร	159
4.5	บ้านทดแทนหลังใหม่ ประเภทต่าง ๆ	160
4.6	ก่อนก่อสร้างบ้านทดแทนหลังใหม่ อำนวยความสะดวกในการทำ พิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์.....	162
4.7	นำพาผู้โยกย้ายตรวจสอบสภาพบ้านทดแทนหลังใหม่และวางแผน ร่วมกันก่อนการขนย้ายทรัพย์สินในวันที่ย้ายจริง.....	164

ภาพประกอบที่	หน้า
4.8	การจัดทำ Webpage ของระบบการจัดการข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ ที่โยกย้ายโครงการไฟฟ้าหงสา..... 173
4.9	แผนที่จัดสรรพื้นที่ทำการผลิตแปลงใหม่ และพื้นที่เลี้ยงสัตว์..... 179
4.10	นำพาผู้โยกย้ายบุกเบิกพื้นที่ทำการผลิตใหม่ โดยการปลูกยางพารา และพืชเศรษฐกิจระหว่างแถวของต้นยางพารา 180
4.11	แนวทางการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตและจัดตั้งสหกรณ์ โครงการไฟฟ้าหงสา. 184
4.12	จัดฝึกอบรมผู้โยกย้ายที่เป็นผู้หญิงขับรถบรรทุกหนัก เพื่อรับประกัน การจัดจ้างของผู้รับเหมาในพื้นที่เหมือง..... 185
4.13	การติดตามรายได้ของผู้โยกย้ายถิ่นฐานต่อคนต่อเดือน ระหว่างปี พ.ศ. 2559 –ไตรมาสที่ 4/2561..... 190
5.1	แผนภูมิกระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโครงการและการมี ส่วนร่วมของประชาชน 199
5.2	แผนภูมิการเวนคืนที่ดินและการชดเชย..... 203
5.3	แนวทางการพัฒนาพื้นที่รองรับการโยกย้ายถิ่นฐาน 205
5.4	แนวทางการขนย้ายบ้านทรัพย์สินและการให้ความช่วยเหลือในระยะ ข้ามผ่าน 207
5.5	กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทจากการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชน.. 209
5.6	กระบวนการส่งเสริมอาชีพทางเลือกภายหลังการโยกย้ายถิ่นฐาน 212
5.7	การติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายหลังการโยกย้าย ถิ่นฐาน 214
5.8	รูปแบบการบริหารจัดการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนที่ดี 215